

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ที่รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จำนวน 146 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 จำนวน 5 ด้าน คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านความสามารถ ด้านการนิเทศ ด้านการวางแผน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และแบบบันทึกผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บแบบสอบถามและแบบบันทึกผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้วยตนเอง และได้รับกลับมาร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 โดยค่าเฉลี่ย พบว่า รายการที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ สำหรับรายการที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านความสามารถ ด้านการวางแผน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ส่วนภาวะผู้นำทางวิชาการด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนการกระจายของข้อมูลจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การกระจายของข้อมูลแต่ละด้านมีความแตกต่างกัน คือ ตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านความสามารถ และด้านการนิเทศ ตามลำดับ

3. ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ซึ่งประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยค่าเฉลี่ย พบว่า ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน มีมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐานทุกมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับดี

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ ด้านความสามารถ ด้านการนิเทศ ด้านการวางแผน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 โดยที่ภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 5 ด้านร่วมกันสามารถกำหนดความแปรปรวนของผลการประเมินได้ประมาณร้อยละ 87.3 ($R^2 = 0.873$) เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 มีรายการปฏิบัติอยู่ในระดับ ตามลำดับดังนี้ รายการที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ สำหรับรายการที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือภาวะผู้นำทางวิชาการด้านความสามารถ ด้านการวางแผน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ส่วนภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี บุญประเสริฐ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการพัฒนาองค์กรในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านความสามารถ ด้านการนิเทศ ด้านการวางแผน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาองค์กรในโรงเรียนอยู่ในระดับสูงหรือค่อนข้างสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาเวนพอร์ต (Davenport. 1984 : Abstract) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้บริหารที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกิจกรรมของผู้บริหารและยังพบว่างานในความรับผิดชอบที่ช่วยให้ผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จจากโปรแกรมทางวิชาการ ที่จัดให้มีขึ้นในโรงเรียนและความเป็นผู้นำทางวิชาการนั้นจะต้องได้รับการฝึกฝน และมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะของบุคคล ตลอดจนภาวะผู้นำต้องมีอย่างสม่ำเสมอ

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าว เป็นลักษณะส่วนบุคคลด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นภาระงานที่ละเอียดอ่อนในการบริหารจัดการอย่างมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องฝึกฝน พัฒนา และดำรงภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอที่จะทำให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 มาตรฐานด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ซึ่งประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยค่าเฉลี่ย พบว่าผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนมีมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ผดุงศักดิ์ หงษ์ทอง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้กับผลการประเมินคุณภาพภายนอกของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัย พบว่าผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐานทุกมาตรฐานอยู่ในระดับดี ยกเว้นมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับพอใช้

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทุกโรงเรียนได้มีแนวทางเพื่อรองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก จากการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกแล้ว นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการประเมินภายใน โรงเรียนเองด้วยยอมทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนค่อนข้างมีการเตรียมพร้อมอยู่เสมอ

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับผลการประเมิน คุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 โดยที่ภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 5 ด้านร่วมกันมีผลต่อ การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน ซึ่งสามารถอธิบายผลการประเมินคุณภาพ ภายนอก ได้ประมาณร้อยละ 87.3 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการมีอิทธิพลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการวางแผน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญ จุลวรรณ (2547 : 94-95) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำ ทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทฐานะผู้นำในการบริหารจัดการเพื่อผลสำเร็จของ งานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาใน โรงเรียนทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการวางแผนก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของโรงเรียนว่าขณะนี้เราอยู่ ณ จุดใดและต้องการจะพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักการ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2546 : 3-4) ได้กล่าวว่าการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษาและเป็นที่ ยอมรับในระดับสากลต่อไป

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าว เป็นบทบาทที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพในการจัดการศึกษาและมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน จึงทำให้มีผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ควรจัดอบรม สัมมนา เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศ เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ นำไปวางแผนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ควรมีการประเมินการประกันคุณภาพสถานศึกษาในสังกัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาได้ปรับปรุง พัฒนางานให้มีความพร้อมในการรับการประเมินคุณภาพภายนอก
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ต้องแก้ปัญหา คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศ โดยการศึกษาหาความรู้หรือเข้ารับการอบรมตลอดจนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ไปเผยแพร่ให้ครูในสถานศึกษาต่างๆ โดยการจัดประชุมสัมมนา โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์
5. ครูควรมีการศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน โดยการจัดประชุมสัมมนา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นการพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการและผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2
2. ควรรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2
3. ควรรศึกษาวิจัยติดตามและประเมินสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2
4. ควรรศึกษาองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2
5. ควรรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อการประเมินคุณภาพภายนอกมาตรฐานด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2